

Sloboda/slobode

Aktivnosti za učenike
srednjih škola za
učenje o sudskoj praksi
Europskoga suda
za ljudska prava

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

**Sloboda/slobode – Aktivnosti
za učenike srednjih
škola za učenje o sudskoj
praksi Europskoga
suda za ljudska prava**

*Za mišljenja iznesena u ovome
radu odgovorni su autori te ona
nužno ne odražavaju službenu
politiku Vijeća Europe*

Sva prava su pridržana. Niti jedan
dio ove publikacije ne smije se
prevoditi, umnožavati ili prenositi u
bilo kojem obliku i na bilo koji način,
elektroničkim (CD-Rom, Internet i sl.)
ili mehaničkim putem, uključujući
fotokopiranje, snimanje ili bilo
koji sustav pohrane i pronalaženja
podataka, bez prethodnog
pismenog odobrenja
Uprave za komunikaciju (F-67075
Strasbourg Cedex ili publishing@coe.int).

Naslovna stranica: SPDP, Vijeće Europe
Fotografije: Vijeće Europe
Oprema: Jouve

Izdanje Vijeća Europe
F-67075 Strasbourg Cedex
<http://book.coe.int>

Suautori i suradnici

Voditelji projekta

G. Villano Qiriasi, voditelj odjela, Odjel za obrazovnu politiku, Vijeće Europe

Gđa Stefania Kruger, tajnik Upravnog odbora za obrazovnu politiku i praksu, Odjel za obrazovnu politiku, Vijeće Europe

Urednici

Dr. Peter G. Kirchsclaeger, dr. Bernard Dumont i g. David Hayward

Suautori

- ▶ g. Astrit Dautaj, istraživač obrazovanja pri Institutu za kurikulum i standarde, Tirana (Albanija)
- ▶ dr Bernard Dumont, savjetnik za inženjering obuke, e-učenje i kvalitetu u obrazovanju (Francuska)
- ▶ g. David Hayward, student postdiplomand Sveučilišta u Glasgouu (UK)
- ▶ dr Peter G. Kirchsclaeger, sudirektor Centra za obrazovanje o ljudskim pravima (ZMRB) na Visokoj pedagoškoj školi u Luzernu, središnja Švicarska (Švicarska)
- ▶ Profesor Jim Murdoch, profesor javnoga prava na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Glasgouu (UK)
- ▶ dr. Ivana Radačić, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb (Hrvatska)
- ▶ dr. Mitja Sardoč, Institut za pedagoška istraživanja, Ljubljana (Slovenija)

Studenti i predavači koji su sudjelovali u izradi aktivnosti

Albanija

Gđa Elira Kokona, gđa Nevila Xhindi, gđa Ina Zhupa, g. Erlis Hereni, g. Ermal Telha, gđa Ornela Cena i gđa Kejsi Rizo, pod nadzorom g. Astrita Dautaja

Hrvatska

gđa Karla Alfier, gđa Tihana Balagović, gđa Tena Baričić, gđa Sunčica Brnardić, gđa Marija Ćurić, gđa Ida Dojčinović, gđa Vanda Jakir, gđa Ivana Kordić, gđa Zrinka Lepan, gđa Branka Marušić, gđa Slavica Mihalić, gđa Monika Rajković, g. Andrea Šimunović, gđa Ema Mendusic Skugor, gđa Nina Sertic, gđa Petra Šiško, gđa Svjetlana Škrobo, gđa Vanja Stanišić, gđa Anja Zdravec i g. Ivan Zrinski sa Sveučilišta u Zagrebu, pod nadzorom dr. Ivane Radačić i dr. Vedrane Spajic-Vrkas

Slovenija

g. Rok Jemec, gđa Tina Košir, g. Luka Mišić, g. Anže Novak, gđa Katja Stare, gđa Mojca Stropnik, g. Iztok Štefanec, gđa Matija Urankar i gđa Mojca Zdravec, pod nadzorom dr. Mitje Sardoča, Institut za pedagoška istraživanja, Ljubljana i profesora Mire Cerara, Pravni fakultet Sveučilišta u Ljubljani

Švicarska

g. Christoph Basler, gđa Sandra Buzolzer, g. Fabio Erni, gđa Sara Erni, gđa Sophie Ernst, gđa Simone Fasnacht, gđa Eva Furrer, gđa Jacqueline Haehni, g. André Huber, g. Fabian Imfeld, gđa Laura Kathriner, gđa Aline Lehner, gđa Nina Lerch, g. Timothée Lienhard, g. Samuel Nurmi, g. Valon-Encrico Prendi, gđa Stefanie Rinaldi, gđa Rahel Rohrer, g. Rolf Saegesser i gđa Joséphine Vollmeier s Visoke pedagoške škole u Luzernu, pod nadzorom dr. Petera G. Kirchschaegera.

UK

g. Peter Alexander Begbie, g. Sonia Helen Campbell, gđa Meghan Devine, g. Jack Ford, g. James Foster Gaughan, g. Elliott Jon Gold, g. David Hayward, g. Alastair John Mitchell, gđa Laura Pasternak, gđa Kenzie Anne Sharkey i g. Andrew James Sirel, pod nadzorom profesora Jima Murdocha, Sveučilište u Glasgowu

Ilustracije

g. Anže Novak

Video predmeta *Cambell i Cosans protiv Ujedinjene Kraljevine*

gđa Olympia Tsipira

Pomoćnik

gđa Véronique Bernot, Vijeće Europe

Sadržaj

PREDGOVOR	7
1. UVOD U EUROPSKU KONVENCIJU O LJUDSKIM PRAVIMA I SUD	9
1.1. Što su ljudska prava?	9
1.2. Što je Europska konvencija o ljudskim pravima?	10
1.3. Što je Europski sud za ljudska prava?	11
1.4. Kako mogu pokrenuti postupak pred Sudom?	12
1.5. Tko odlučuje?	13
1.6. Što se događa ako sud utvrdi da je država povrijedila moja prava?	14
2. KAKO PROVODITI AKTIVNOSTI U UČIONICI	15
2.1. Posebne značajke obrazovanja o ljudskim pravima	15
2.2. Struktura aktivnosti	17
2.3. Kako te aktivnosti uključiti u rad u učionici	18
2.4. Kako ocjenjivati postignuća učenika	20
2.5. Kako koristiti audiovizualna sredstva	22
2.6. Kako ocjenjivati aktivnosti	22
3. AKTIVNOSTI	23
3.1. Uvod i tablica aktivnosti	23
3.2. Tema 1 – To je moj život	29
3.3. Tema 2 – Nemoj mi to raditi	50
3.4. Tema 3 - Kako mi postupamo prema drugima?	65
3.5. Tema 4 – Želim da se moj glas čuje	91
3.6. Tema 5 – Poštenost za sve	109
4. TABLICA DALJNJIH AKTIVNOSTI	123
5. POJEDNOSTAVLJENA INAČICA ODABRANIH ČLANAKA IZ EUROPSKE KONVENCIJE O LJUDSKIM PRAVIMA I NJEZINIH PROTOKOLA	127
5.1. Sažetak preambule	127
5.2. Odabrani članci	127
5.3. Protokoli uz Konvenciju	130
6. RESURSI SA INTERNETSKE STRANICE I REPOZITORIJ	131
6.1. Repozitorij i njegovi ciljevi	131
6.2. Različiti načini pretraživanja	132
6.3. Što dobivate	134
7. NAJVAŽNIJE PUBLIKACIJE O EUROPSKOJ KONVENCIJI O LJUDSKIM PRAVIMA	137
8. OSTALE PUBLIKACIJE O OBRAZOVANJU O LJUDSKIM PRAVIMA	139

Predgovor

“Istraži i djeluj za ljudska prava” program je Vijeća Europe koji učenicima nastoji uključiti u učenje o suvremenom građanstvu i o moralnim izborima koje nosi život u demokraciji. Njegova velika snaga proizlazi iz životnog prikaza tih tema kroz stvarne sudske predmete podnesene Europskom sudu za ljudska prava.

Takvim pristupom mladim ljudima pokazujemo što znače pluralizam, demokratska sloboda i vladavina prava u stvarnom, svakodnevnom životu umjesto da im samo govorimo o zajedničkim vrijednostima.

To nastojanje izuzetno je važno. Svaka nova generacija pozvana je na razumijevanje i zaštitu vrijednosti koje povezuju naš kontinent. Jednoga dana ti će mladi ljudi braniti ove tradicije, te im stoga moramo pomoći razviti sposobnosti kritičkog razmišljanja kako bi mogli primijeniti već uvriježena načela u svijetu koji se brzo mijenja. Ljudska prava nisu statična, kao što ni demokratski građani nisu pasivni. Stoga ovaj program nije slučajno naslovljen "Istraži i djeluj za ljudska prava".

Ova zbirka nadopunjuje ostale dostupne izvore za podučavanje o ljudskim pravima, te im znatno doprinosi na tri načina.

Kao prvo, usredotočuje se na predmete u kojima pojedinci dovode u pitanje utemeljene prakse, čime neizravno promiču i interese drugih osoba. U nekim predmetima radi se o mladim ljudima, manju skupinu čine javne osobe, ali uglavnom su to obični ljudi. Svi su oni osjetili da moraju zauzeti stav, što je svaki puta imalo šire značenje i posljedice.

Kao drugo, ti predmeti vežu se na ključne društvene vrijednosti, uključujući snošljivost, poštovanje drugih, poštenost i zaštitu od proizvoljnosti. Suočeni s tim temama, učenici ih vrlo brzo počnu primjenjivati na svoje odnose i zajednice. Na primjer, u predmetu *Opuz protiv Turske* radi se o stupnju do kojeg policija treba intervenirati kako bi zaštitila građane od ozbiljnih prijetnji nasiljem, no mi postavljamo pitanje kada učenici imaju moralnu odgovornost umiješati se i zaštititi svoje razredne kolege od maltretiranja? U predmetu *D.H. i ostali protiv Češke Republike* Sud razmatra spojivost zasebne nastave za romsku djecu s Konvencijom, ali nam također daje priliku za razmišljanje i rješavanje naših stereotipa i predrasuda.

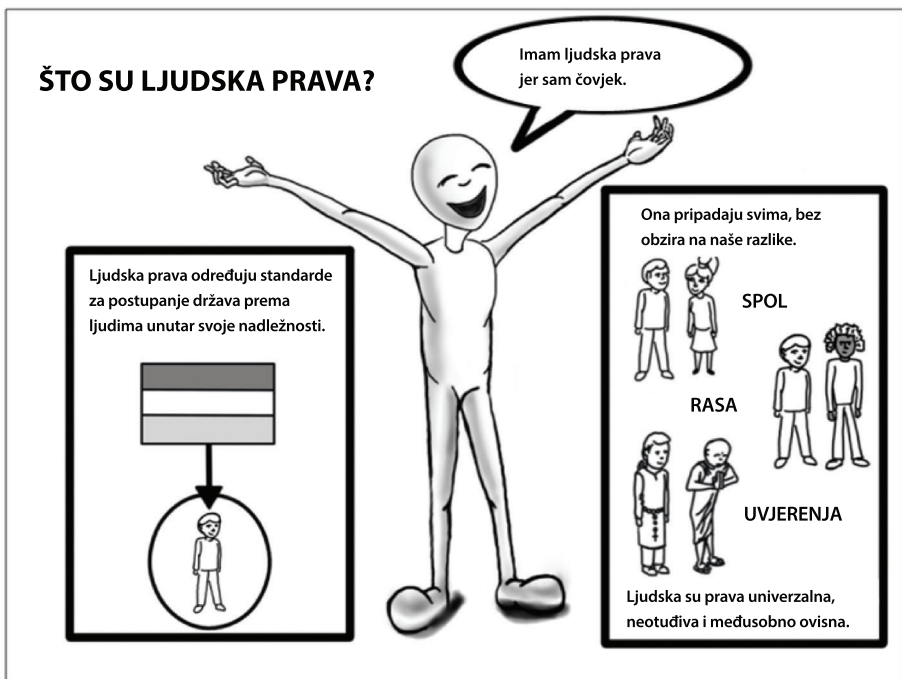
Kao treće, ove materijale pripremili su mladi ljudi za mlade ljude. Izradile su ih skupine talentiranih učenika punih entuzijazma i nedavno diplomirani studenti prava i obrazovanja s brojnih institucija diljem Europe, te su testirani „na terenu“ u raznim školama. Različite su skupine, sa svojim raznovrsnim pozadinama, unijele svježih i izazovnih motrišta. Rezultat je skup bogatih i slojevitih materijala koji pomažu mladim ljudima u razumijevanju uloge koju tumačenje može igrati u pravu.

Iznimno mi je drago što mogu potaknuti države članice Vijeća Europe i države članice Europske kulturne konvencije na korištenje ovog jedinstvenog izvora za poučavanje mladih diljem kontinenta o vrijednostima i pravima koje svi mi dijelimo, uz prilagodbu posebnim potrebama vaših učionica.

Thorbjørn Jagland
glavni tajnik Vijeća Europe

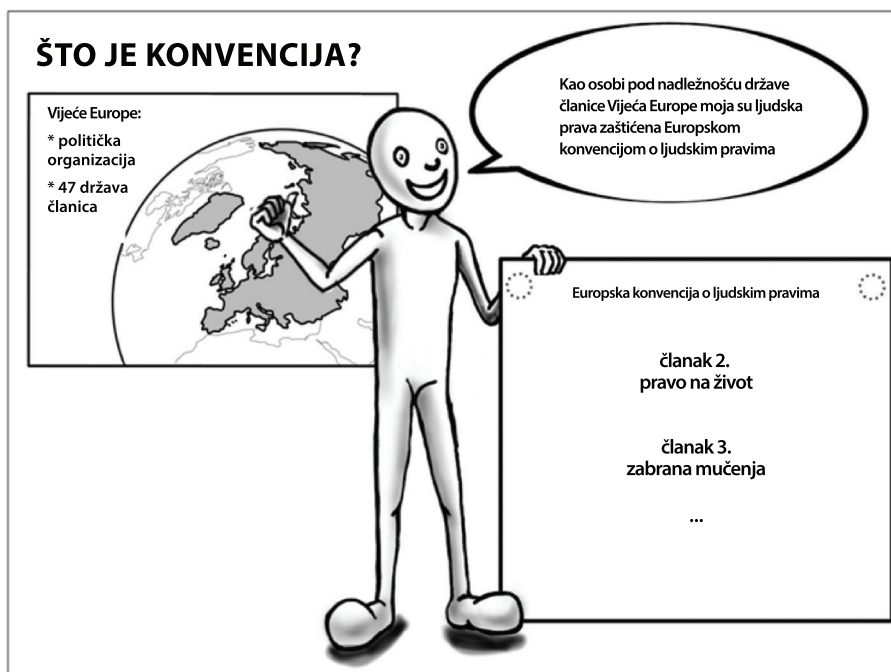
1. Uvod u Europsku konvenciju o ljudskim pravima i Sud

1.1. Što su ljudska prava?

Ljudska prava su prava koja imaju sva ljudska bića samim time što postoje. Postoji mnogo različitih teorija ljudskih prava, a zajednička im je ideja postojanje određenih urođenih, temeljnih ljudskih obilježja (značajki i sposobnosti, kao što su nezavisnost, dostojanstvo, interesi i potrebe) koje svi mi dijelimo, bez obzira na naše okolnosti. Ta "prava" neophodna su za našu dobrobit, međutim ona su izložena napadima radnjama ili propustima drugih, te ih je stoga potrebno zaštititi načelima ljudskih prava. Ljudska prava propisuju kako države moraju postupati prema osobama koje se nalaze pod njihovom nadležnošću. Često se razvrstavaju na građanska i politička prava (zaštita života, tjelesnog i psihičkog integriteta, te osobne i političke slobode); socijalna, ekonomska i kulturna prava (pravo na rad, obrazovanje, socijalnu sigurnost, zdravlje), i "treću generaciju" prava (pravo na razvoj, mir i sigurno okruženje).

1.2. Što je Europska konvencija o ljudskim pravima?

Europska konvencija o ljudskim pravima (u daljnjem tekstu "Konvencija" ili "EKLJP") prvi je međunarodno obvezujući instrument o ljudskim pravima (donesen 1950. godine, stupio na snagu 1953. godine). Sve države članice Vijeće Europe (političke organizacije 47 država članica) ratificirale su Konvenciju. Do 3. veljače 2015. doneseno je 16 protokola uz Konvenciju (od kojih je 14 na snazi). Neki od njih proširuju prava koja se štite, a neki izmjenjuju i dopunjuju okvir sustava Konvencije.

Konvencija daje građanska i politička prava i slobode (kao što su pravo na život, zabrana mučenja, pravo na privatni i obiteljski život, sloboda izražavanja, itd.) Uz nekoliko iznimaka, prava koja su dana Konvencijom (i njezinim protokolima) nisu apsolutna i moraju biti u ravnoteži s pravima drugih i s javnim interesom. Država može odstupiti od određenih prava u doba rata ili nekog drugog izvanrednog stanja. Budući da je Konvencija zamišljena kao "živi instrument", prava se dinamično tumače u svjetlu današnjih uvjeta, što je proširilo opseg Konvencije na situacije koje su bile nepredvidive u trenutku kada je donesena. Konvencija stoga ne štiti samo od konvencionalnih vrsta povreda ljudskih prava u obliku izravnog uplitanja zastupnika države (na primjer, nezakonito uhićenje, nasilje u policijskom pritvoru), već i od povreda prava koje počine privatni pojedinci (na primjer, seksualno i obiteljsko nasilje, krijumčarenje) kada država ne poduzme potrebne korake za sprječavanje povrede ili kada je primjereno ne sankcionira.

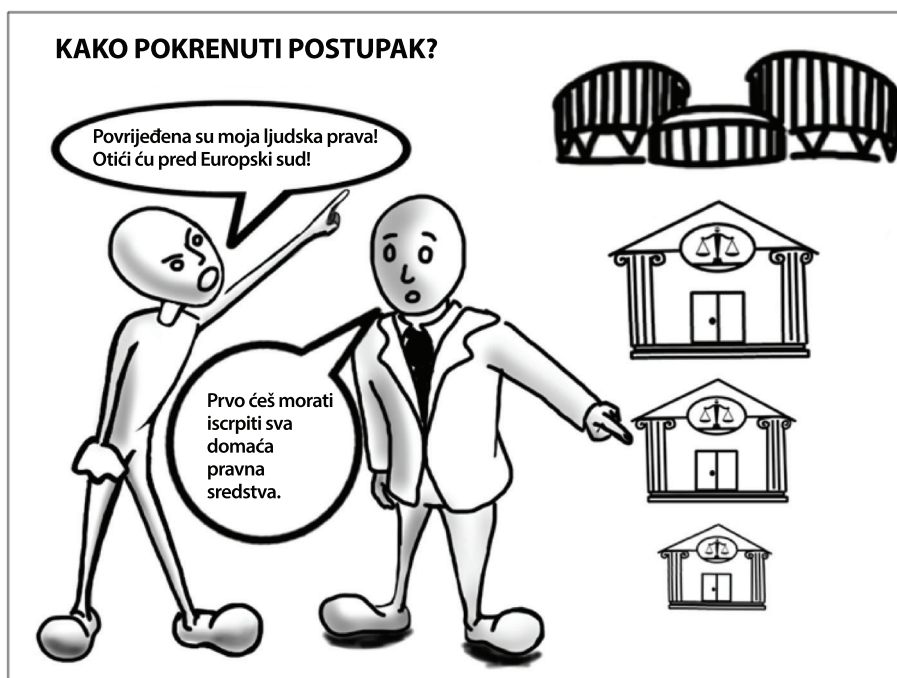
1.3. Što je Europski sud za ljudska prava?

Europski sud za ljudska prava (u daljnjem tekstu "Sud") prvi je međunarodni sud za ljudska prava, osnovan Konvencijom 1959. godine, te je još uvijek jedini međunarodni sud kojemu se pojedinac može izravno obratiti. Ovaj Sud smatra se najučinkovitijim međunarodnim mehanizmom za zaštitu ljudskih prava i djeluje kao "kvazi-ustavni sud" Europe koji određuje zajedničke standarde ljudskih prava u Europi. Od 1998. jedini je nadležan za provođenje Konvencije. To je sud na kojemu je stalno zaposleno 47 sudaca.

Sud je nadležan provesti postupak i donijeti presudu u međudržavnim predmetima i u predmetima povodom zahtjeva koje pojedinci podnose protiv država ugovornica, te dati savjetodavna mišljenja o pravnim pitanjima koja se odnose na tumačenje Konvencije kada to zahtjeva Odbor ministara Vijeća Europe. Većinu predmeta pred Sudom čine zahtjevi pojedinaca. Do kraja 2014. godine u postupku pred Sudom bilo je 69 900 zahtjeva.

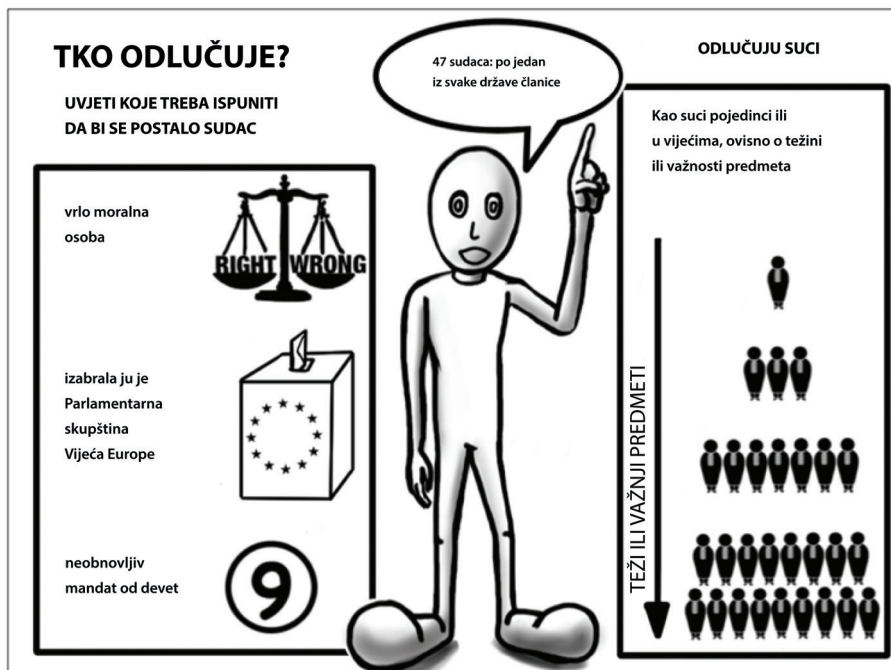
1.4. Kako mogu pokrenuti postupak pred Sudom?

Postupak pred Sudom možete pokrenuti ako smatrate da je država povrijedila vaša prava, ali prije nego što Sud razmotri vaše argumente, morate ispuniti tzv. zahtjeve "dopuštenosti". Jedan od najvažnijih kriterija je pravilo o "iscrpljenju domaćih pravnih sredstava". Prije podnošenja zahtjeva Sudu, trebaju biti iscrpljena sva dostupna i djelotvorna pravna sredstva koja su na raspolaganju u vašoj državi (tj. trebate proći kroz sudove u vašoj zemlji), a zahtjev treba biti podnesen u roku od šest mjeseci od donošenja konačne odluke. Također, zahtjev se treba odnositi na pravo zaštićeno Konvencijom. Osoba koja ulaže prigovor mora biti izravno pogođena, te je morala pretrpjeti znatnu štetu, osim ako poštovanje ljudskih prava kako su definirana Konvencijom i njenim Protokolima ne zahtijeva ispitivanje osnovanosti zahtjeva. Zahtjev ne smije biti "očigledno neosnovan" ili predstavljati zlorabu prava.

Ako mislite da vaš zahtjev ispunjava te kriterije, možete podnijeti zahtjev na službenom obrascu. U početnoj fazi ne treba vam zastupnik, iako ćete od trenutka kad Sud obavijesti dotičnu državu o zahtjevu morati imati pravnoga zastupnika. Nakon te faze može vam biti i odobrena pravna pomoć, a Sudu morate pisati na jednom od njegovih službenih jezika. Međutim, zahtjev možete podnijeti na svom jeziku.

1.5. Tko odlučuje?

Na Sudu radi 47 sudaca, po jedan iz svake države članice. Oni moraju imati visoke moralne osobine i odgovarajuće kvalifikacije. Suci se biraju većinom glasova u Parlamentarnoj skupštini Vijeća Europe između po tri kandidata koje imenuje svaka država ugovornica, na neobnovljiv mandat od devet godina. Svoju dužnost obavljaju u pojedinačnom svojstvu i neovisni su. Suci zasjedaju u Odboru od tri suca, u Vijećima od sedam sudaca i u Velikom vijeću sastavljenom od 17 sudaca. Sudac pojedinac može odbaciti očigledno nedopuštene zahtjeve (ali ne može ispitivati zahtjeve protiv države u odnosu na koju je izabran/izabrana). Odbor od tri suca ovlašten je utvrditi da je zahtjev dopušten i odlučiti o osnovanosti predmeta kad je taj predmet već obuhvaćen dobro ustanovljenom sudskom praksom. Vijeće od sedam sudaca odlučuje o osnovanosti svih ostalih predmeta, osim kad je nadležnost ustupljena Velikom vijeću.

Veliko vijeće može postupati u predmetima u kojima se postavljaju ozbiljna pitanja tumačenja i primjene Konvencije, ozbiljna pitanja od opće važnosti ili u predmetima koji bi mogli odstupiti od prethodne sudske prakse. Izvanraspravno vijeće od pet sudaca odlučuje hoće li Veliko vijeće prihvatiti upućene predmete. Veliko vijeće može također ponovno postupati u predmetu o kojemu je odlučilo Vijeće ako Izvanraspravno vijeće prihvati takav zahtjev. Takav zahtjev može podnijeti bilo koja stranka u predmetu u roku od tri mjeseca od datuma presude Vijeća.